

bund, staar det i nøje Forbindelse med de Overvejelser, der i øvrigt i denne Krig har fundet Sted angaaende de nordiske Landes Stilling under og efter Verdenskrigen. Det har været klart for alle, der deltog i disse Overvejelser, at de neutrale og ganske særlig de tre nordiske Lande havde en meget stor og betydningsfuld Opgave, naar Krigen en Gang var endt, med Hensyn til at være et Bindeled mellem de forskellige Folk, der er skilte fra hinanden ved Krigens Had, og som kan befrygtes at være skilte fra hinanden ved dette Had gennem lange Tider. Der har da været den enstemmige Opfattelse, at her var en Lejlighed for de nordiske Lande til at gøre en betydningsfuld Indsats i et stort Kulturarbejde ved at deltage, tør jeg vel nok sige, paa en hæderlig Maade i det almindelige videnskabelige Arbejde, ogsaa i den Del deraf, som er af mere international Natur, som finder Sted ved Samarbejde med Videnskabsmænd i andre Lande. Vor Rolle i dette Arbejde maa til daglig være en ret besked. Her er nu opstaaet en Situation, hvor netop de neutrale Lande, og jeg tror ingen i højere Grad end de nordiske Lande har Lejlighed til at give en Haandsrækning af særlig Betydning for det almindelige videnskabelige Arbejde og derigennem for Verdenskulturen i det hele.

Faren er just ikke den, at det mellemfolkelige videnskabelige Arbejde vil komme helt til Ophør — det vil det naturligvis ikke —, men Faren er den, at den Samvirken, der hidtil har fundet Sted mellem Videnskabsmænd af alle Lande, nu vil finde Sted kun med en begrænset Kreds, hørende til det Forbund, man har tilhørt under Krigen, at der altsaa vil blive saa at sige et Ententesamarbejde og muligvis et Centralmagtssamarbejde, skønt dette jo er stærkt svækket ved Forholdene, som har fundet Sted. Imidlertid vil det tidligere Fællesskab være brudt, Grupperandener i dette Arbejde være af forudse, og dette er ikke alene til Hinder for Opfyldelsen af de Opgaver, som det internationale videnskabelige Samarbejde hidtil har haft, men det fremkalder ogsaa en uheldig Stilling for Videnskabsmænd i neutrale Lande, idet de bliver stillet overfor at maatte tage et vist Parti, at maatte i

deres Deltagelse i dette Arbejde gaa ti den ene eller anden Side.

En i alle Henseender langt sundere og bedre Stilling vil de neutrale Lande kunne faa, hvis de tager den Opgave op, som naturligt tilkommer dem, at søge igen at knytte de Baand, som var bristet. Jeg er mig selvfølgelig vel bevidst, at dette kun kan ske efter en beskedet Maalestok, at intet af de nordiske Lande og heller ikke alle tre, hvis de slaar sig sammen derom, kan blive saadanne Centra for den videnskabelige Forskning, som de store videnskabelige Institutter i de førende Lande hidtil har været og fremdeles vil blive ved at være. Men vi kan gøre noget, som de andre ikke kan gøre, vi kan blive et neutralt Samlingssted, vi kan knytte Traade, de andre for Tiden, selv om nogen maatte have Villie dertil, ikke er i Stand til at knytte. Og den Haandsrækning, vi i saa Henseende kan yde det almindelige videnskabelige Kulturarbejde, vil kunne blive af fremragende Betydning.

Det fælles store Forsknings- og Udgiverarbejde med ganske bestemte Opgaver for Øje, som allerede var begyndt før Krigen, er gaaet i Staa, og der er her Arbejder, der er ofret meget betydelige Aandskræfter, Penge og Anstrængelser paa, som ligger hen. Det turde vel nok være den allernærmest liggende Opgave at faa dette i Gang igen. Her vil de nordiske videnskabelige Institutter, forsaavidt de er udstyrede med Pengemidler, der i nogen Grad sætter dem i Stand til midlertidig at overtage en ledende Rolle i disse Sager, kunne gøre en stor og nyttig Gerning.

Det har man ogsaa forstaaet baade i Norge og Sverige, og Opgaven er ogsaa blevet taget op der, om end ad noget forskellige Veje i hvert af Landene. Det, som i og for sig kunde synes ønskeligt, at de tre nordiske Lande dannede en Fællesinstitution og en Fællesfond til dette Arbejde, har ikke vist sig praktisk gennemførligt. Man har ønsket i hvert af Landene at tage Opgaven op paa sin Vis og efter sine særlige Forhold. Dertil er der vel ikke stort at sige. I Norge tænker man sig to Institutioner dannet, som hver paa sit Omraade skal blive Midtpunktet i det internationale videnskabelige Arbejde. Man tænker sig et Institut for Kultur-